

תוכן העניינים

3.....	חלק א': מבוא
5.....	שיטת המחקר
6.....	חלק ב': סקירת ספרות על הצנזורה והצגת מקרי הבוחן
6.....	פרק 1: הצנזורה כמושג
9.....	פרק 2: הצנזורה בישראל
11.....	חלק ב': אירועים מחוללי שינוי בצנזורה בישראל
14.....	פרק 3: המהפכה התקשורתית והשלכותיה על הצנזורה
18.....	פרק 4: תקיפת הכור הגרעיני בסוריה
20.....	פרק 5: מבצע צוק איתן
22.....	פרק 6: דיון
27.....	סיכום ומסקנות
28.....	ביבליוגרפיה

חלק א': מבוא

בפרק זה אציג את מטרת המחקר הנוכחי והשאלה המרכזית העומדת בבסיסו, את השערת המחקר, ולבסוף אציג את שיטת המחקר דרכה אבחן את השערת. מטרת המחקר היא לבחון את אופייה ומקומה של הצנזורה הצבאית בישראל בעידן המודרני, ובאופן ספציפי לדון בשאלה האם קיימים הבדלים בשיקולי הצנזורה ודרכי פעולתה בתקיפת הכור הגרעיני בסוריה (2007) לבין שיקוליה ופעולתה במבצע צוק איתן (2014) וכיצד הם באים לידי ביטוי בשנים שחלפו בין האירועים, בהן התחוללו שינויים טכנולוגיים רחבי היקף כגון כניסתן של הרשתות החברתיות ואפליקציות המסרים המיידיים.

הצנזורה הצבאית בישראל בוחנת מראש פרסומים הנוגעים לביטחון המדינה ומוסמכת לפסול ידיעה אם לשיטתה יש בפרסום סכנה לפגיעה בביטחון המדינה, שלום הציבור או הסדר הציבורי (תקנות לשעת חירום, 1945). העובדה כי מדינת ישראל מצויה מאז הקמתה, גם אם באופן לא רשמי, במצב חירום ביטחוני מתמיד, מביאה למתח מובנה בין ערכים דמוקרטיים מובהקים דוגמת חופש הביטוי וזכות הציבור לדעת, לבין הצורך במניעה מוקדמת של פרסום מידע ביטחוני למען שמירה על חיי אדם. התפיסה כי חופש הביטוי הוא אחד מיסודות המשטר דמוקרטי נובעת מהחשיבה כי אם הדמוקרטיה בבסיסה היא היכולת והזכות של האזרחים להשפיע על המדיניות הציבורית, הרי שחופש הביטוי והמידע יעזור לאזרחים לקבל את ההחלטות הראויות ביותר שהרי רק אם האזרח יהיה מודע למחדלים ולעוולות, הוא יוכל לפעול לתיקונם (וואקנין-גיל, 2015).

מאחר שמדינות דמוקרטיות מצופות לכבד את זכות הציבור לדעת כנגזרת ישירה של חופש הביטוי, העובדה כי מיום הקמתה של מדינת ישראל פועלת צנזורה צבאית, מעמידה את ישראל במצב לו אין אח ורע בעולם הדמוקרטי כולו (Nossek & Limor, 1995). אחת ממטרות המחקר הנוכחי היא לדון בקונפליקט זה בין חופש הביטוי לשמירה על חיי אדם וביטחון המדינה, וכיצד שני צדדיו מיוצגים הלכה למעשה בפעולתה של הצנזורה בישראל.

מטרה נוספת של המחקר היא בחינת מעמדה של הצנזורה בעידן המודרני בו אנו מצויים. כבר בשנות התשעים, כניסתם של חברות הכבלים וגופי תקשורת בינלאומיים לשוק התקשורת הישראלי היוותה אתגר מורכב עבור הצנזורה, עד שהצנזור הראשי טען כי אם יצליחו למנוע פרסום של מידע רגיש לטווח של 10 שנים הרי שזו תהיה הצלחה (Nossek et al, 2002). כעת, שהמהפכה הדיגיטלית בשיאה, עם כניסת האינטרנט והאפקט האדיר של הרשתות החברתיות, ישנה חשיבות להבין את מקומה ודרכי פעולתה של הצנזורה הצבאית. מאחר וישנו היצף של מידע באינטרנט, נראה כי ניסיון לאכיפה ושליטה הרמטית בתכנים המפורסמים מצד הצנזורה, הוא כמעט בלתי מציאותי ולמעשה מעמיד בסימן שאלה את הרלוונטיות של מוסד הצנזורה. מאידך, בהתחשב בתפוצה המהירה יותר והרחבה יותר של המידע, במקרים רגישים במיוחד הם הופכים את הצנזורה לנחוצה אף יותר (אלטשולר-שוורץ, 2016).

כאמור שאלת המחקר הנוכחי היא האם קיימים הבדלים בשיקולי הצנזורה ודרכי פעולתה בתקיפת הכור הגרעיני בסוריה (2007) לבין שיקוליה ופעולתה במבצע צוק איתן (2014) וכיצד הם באים לידי ביטוי. אירועים אלו, אשר התרחשו בהפרש של שבע שנים, שונים הן בהיבט של המצב הביטחוני הכללי ששרר בישראל - בצוק איתן המציאות הייתה של לחימה אינטנסיבית, זאת לעומת השקט היחסי

שיטת המחקר

מחקר זה מתבסס על שיטת המחקר העיונית. שיטת המחקר העיונית מדגישה את אופייה הנבנה של המציאות, ומציגה תפיסה פוסט-מודרנית, אשר מערערת על הנחת תקפותה של החקירה המדעית-כמותנית, בדבר קיומה של מציאות אובייקטיבית ואחידה (בר-גל, 2012). במחקר העיוני מציגים את הידע הקיים סביב נושא המחקר, תוך שימוש בסקירת הספרות ככלי מרכזי במערך המחקר. תפקידה של סקירת הספרות אם כן, היא לקשר בין הידע הקיים בנושא לבין הידע החדש שהחוקר רוצה להציג במחקר הנוכחי.

במחקר אציג בתמצות את הצנזורה כמושג, אציג אירועים בולטים בתולדות הצנזורה בישראל ואערך השוואה איכותנית של פעולת הצנזורה וכלי התקשורת בשני אירועים מרכזיים המשמשים כמקרי בוחן- תקיפת הכור הגרעיני בסוריה ומבצע צוק איתן- וכן אערך ניתוח תוכן עיוני של ספרות ומאמרים העוסקים בצנזורה בישראל (לדוגמה- וואקנין-גיל, 2015; אלטשולר-שוורץ, 2016; Nossek. & Limor, ; 1995נוסק ולימור, 2011).